

Utrecht Silo, zondag 6 december 2009

Thema: Licht voor de maagd Maria

Inleidend gesprek: 'vragen vooraf'.

Wat moeten we met Maria en met het feit van haar maagd-zijn, zoals dat beleden wordt in de apostolische geloofsbelijdenis?

Het levert veel vragen op. Hoe kan dat nou? Maar, ook: klopt het wel?

Het zou een vertaalprobleem kunnen zijn: in Jesaja 7: 14 staat in de NBG 'jonkvrouw', als vertaling van het hebreuws, dat zowel 'maagd' als 'jonge vrouw' zou kunnen betekenen. In Matth. 1: 23 wordt hierop teruggegrepen en wordt gekozen voor het Griekse 'parthenos', dat zowel 'maagd' als 'meisje' zou kunnen betekenen. In de Nieuwe BijbelVertaling (NBV) komt bij Mattheus en Lukas het woord 'maagd' niet meer voor. Zo heb je het probleem weg vertaald. Maar, is dat niet een beetje goedkoop, naar de kerkelijke traditie toe?

In de katholieke traditie vinden we misschien teveel Maria, en in de protestantse te weinig... Kijkend naar de kerkgeschiedenis zou je kunnen vaststellen, dat Maria meteen in het begin van de kerk al steeds meer betekenis heeft gekregen.. Ze is haast gegroeid tot zichtbare openbaring van God.

Wat ook belangrijk is, is de constatering, dat men in die tijd geen probleem had met de goddelijkheid van Jezus, eerder met zijn menselijkheid. Het 'maagd-zijn' van Maria, en daarmee de verwijzing naar de goddelijke oorsprong van de geboorte, diende haast als een bewijs, dat Jezus via Maria echt mens geworden was. Vergelijk ook Johannes1:14: 'het Woord is vlees geworden').

Vandaag is het precies andersom: geen probleem met het mens-zijn van Jezus, maar wel met zijn goddelijkheid. De maagdelijke geboorte wordt wel als een 'bewijs' gezien van zijn goddelijkheid!

In wezen vindt er in de geschiedenis van de kerk een dubbele beweging plaats: Je zou kunnen zeggen: in het Evangelie van God gaat het om de beweging van God naar de aarde (cq de mens) toe. Het evangelie naar de mens maakt liever de beweging van mens naar God toe.

Dat wordt dan zichtbaar in wat er met Maria gebeurt in de traditie. Haar route naar de goddelijkheid.

Je kunt dat veroordelen. Je kunt het ook nader bekijken en naar de betekenis ervan zoeken: dan gaat het niet om God of Maria, maar om 'beeld van God' en 'beeld van Maria'. Dan komt de behoefte van mensen aan het licht aan een laagdrempelige toegang tot God, in de persoon van Maria. Je zou het ook kunnen zien als de behoefte aan de 'zachte kant' van God, naast de harde kant van de Rechter, die oordeelt.

Zo zie je in de kerkgeschiedenis ontwikkelingen mbt dogma's en beeldvorming die meer iets laten zien van menselijke behoeftes dan van manieren waarop God iets duidelijk maakt van Zichzelf.

Weer terug naar de Bijbel. Misschien moeten we anders lezen om Maria en daarmee een stukje van Gods geschiedenis beter tevoorschijn te kunnen luisteren.

Overdenking

Eerst even terug naar de vorige keer: de overdenking van 18 oktober j.l. over het scheppingsgebeuren. Het scheppen als een proces van ordenen/zin geven/betekenis geven, in termen van 'licht' en 'donker'.

Het begint met chaos, duisternis en de Geest Gods die daar boven zweeft. Met de betekenis: 'God ziet om naar de wereld, is betrokken bij die wereld en... laat niet los wat Zijn hand begon.'

De schepping is dus niet een eenmalig gebeuren aan het begin, maar kan beschouwd worden als een voortdurend proces in de geschiedenis van de wereld en van de mens. Waar donkerheid/chaos is kan licht komen. 'Er zij licht' Steeds weer een scheppingsmoment. In de donkere plekken van de geschiedenis van de mens, waarbij de verhalen van God als 'geest van God' aanwezig zijn, klinkt 'er zij licht' en komen de verhalen aan het licht in de ordening/zingeving van dat moment. Zo wordt geschiedenis 'heilsgeschiedenis'.

Twee voorbeelden in de verhalen van vandaag: Jes. 7: 14 en Luk 1: 26 - 38.

In Jesaja 7: 14 is er de vraag naar een teken in een bedreigende oorlogssituatie (donkerheid). Er is de vraag naar een teken van heel dichtbij (geen toekomstvoorspelling). Het teken is een jonge zwangere vrouw (die juist voorbij komt; sommige exegeten noemen ook de koningin). Zo zeker als je verwachten kunt, dat er een baby komt, die binnen een afzienbare tijd opgroeit tot kleuter, zo zeker mag je zijn van het einde van de bedreiging.

Het is een 'er zij licht'- verhaal. Daarmee ook duidelijk hoe je tegen profetie moet aankijken. Als zodanig is profetie nooit voorspellend, maar geeft vanuit Gods licht betekenis aan een concrete gebeurtenis of situatie. Tegelijkertijd wordt dit dan een verhaal, dat meegenomen wordt onderweg, en waaruit in de toekomst geput kan worden. Als bevestiging van Gods omzien naar...

Vervolgens kijken we naar het verhaal van Maria. Ook weer in een tijd van donkerheid. Het gaat om een meisje (NBV), om de ontmoeting met God in de persoon van Gabriël.

Het is zoals steeds, wanneer er sprake is van een ervaring met God, een onverwachte gebeurtenis. Wat voor beeld je van God ook moge hebben, als het erop aan komt is de werkelijkheid altijd anders. Een schrik en een schok. Het eerste wat gezegd wordt is: 'wees niet bevreesd!'

Dan komt het belangrijkste moment in het gesprek: 'Je hebt genade gevonden', met de betekenis: 'In jou wordt Gods heilsgeschiedenis zichtbaar.'

De lijn, de verhalen uit het verleden, dat wat God bedoeld heeft met de mens en zichtbaar gemaakt heeft in het 'Ik ben met U' met Zijn volk. Al die verhalen komen nu heel concreet aan het licht.

In de vorm van een geheimenis: het kind dat geboren gaat worden.

Het gaat niet om het biologische verhaal, maar om het theologische, het onder woorden brengen van wat er tussen Maria en God plaats vindt.

Iets van een geheimenis, iets heiligs. Het lijkt wel een beetje op het moment van Mozes bij de braamstruik. Zoals de vraag van Mozes: 'hoe zit dat met U, vertel mij wie U bent', zo is ook de vraag van Maria: 'hoe zit dat dan met dat in verwachting raken?'. Net zoals Mozes het antwoord krijgt 'ik ben die ik ben', 'ik zal zijn wie ik zijn zal.' Oftewel: 'het gaat om een geheimenis, dat jij niet kunt en hoeft te begrijpen', zo krijgt ook Maria zo'n antwoord: 'de

kracht van de allerhoogste zal je overschaduwen: Het gebeurt in de schaduw van mijn aanwezigheid.'

Het betreft een ervaring met God, die zichtbaar wordt, in de vorm van de geboorte van een baby. Om uit te kunnen putten voor heel de mensheid.

Het antwoord van Maria past daar ook bij: 'mij geschiede naar uw woord' (NBG). Want geen woord dat van God uitgaat zal krachteloos zijn. Met verwijzing naar Jesaja 55: 10. Het beeld van de regen die neerdaalt op de aarde en niet weer terugkeert, voordat het zijn werk gedaan heeft (zaad aan de zaaier, enz.), zo ook dit woord, dat betekenis geeft en dan pas terug keert naar God.

'Mij geschiede naar uw woord': zo neemt zij haar plaats in in de heilsgeschiedenis van God. Als vrouw, die baart. En dat roept dan weer de associatie op met het verhaal uit Jesaja 7

Het beeld van 'geboren worden' van het heil.

Het is geen constructie: zo van het moet, omdat het er staat.

Het is ook geen benoeming, of het gevolg van een verdienste.

Maar de ontdekking van: de Heer heeft naar mij om gezien. Ik heb genade gevonden.

'Er zij licht!' En.... er was licht!

Het is daarmee het verhaal van het licht en het leven van de geboorte (van het geloof).

Herhalenderwijs is dat het refrein van de schepping! De bevestiging van het feit dat dat het verhaal van God is, zien we in het verhaal van Maria.

Het is echt waar!

En... dichterbij kan dat verhaal niet bij de mens komen! Ook al zouden we dat wel graag verder willen analyseren...

Het gaat om menselijke onmogelijkheden/chaos, duisternis en het gaat om Gods licht dat gaat schijnen.

Het is de opmars van het licht, dat in de wereld is gekomen. De aanloop naar het kerstgebeuren: het verhaal van Jezus (als Gods werkelijkheid), waarin alles van het leven te vinden is. Ik ben het licht der wereld!

Zo wordt het verhaal van Maria ons aangereikt.

Zo kunnen we er ook mee aan de haal gaan. Zo is de kerk ermee aan de haal gegaan.

Blijft in alles de menselijke behoefte aan geborgenheid, maar ook aan het willen grijpen van die geborgenheid. Daaronder zit dan de behoefte aan genade.

'Zie die mens!' in de geschiedenis van de mens.

Dit verhaal is ook voor ons bestemd vandaag.

In situaties van donker mogen we putten uit verhalen en de ontdekking dat God anders is.

Ook naar ons toe klinkt: 'wees gegroet, je hebt genade gevonden in de ogen van God!'

Een groet, die iedereen naar zich toe mag lezen. Puttend uit het verhaal van Maria. Het verhaal van God voor mensen.

Het staat beeld voor de geboorte van nieuw leven.

En ook voor het scheppingsverhaal: 'er zij licht!'

Het verhaal kan ook betekenis hebben wanneer wij avondmaal vieren. Het verhaal van avondmaal is het verhaal van de betrokkenheid van God bij de gebrokenheid van deze

wereld. Zichtbaar in het leven en lijden van Jezus Christus, Het is het einde niet! Nieuw leven wordt ons aangereikt. Vergeet het niet: de geest Gods is aanwezig in de verhalen die met ons meegaan.

‘Doe dit tot mijn gedachtenis’. Als we elkaar het brood en de wijn aanreiken heeft het de betekenis van bevestiging van de gebrokenheid van deze wereld in het lijdensverhaal van Jezus, maar ook van ‘wees gegroet: je hebt genade gevonden in de ogen van God’.

Met de uitnodiging, neem plaats in het verhaal van God!

Amen